

‘De theologische uitdaging van het messiasbelijdend Jodendom’

Lezing gehouden op de studiedag 23 maart 2019 van de Jules Isaac Stichting. Thema van de studiedag was ‘Messiaans Jodendom in onze tijd: een appèl aan de Kerk.’

door Daniël Drost

Ik wil vanmiddag met jullie kijken naar de vraag wat de theologische uitdaging van het messiasbelijdend Jodendom is voor ons als kerk. We hebben vandaag gehoord hoe breed en divers de messiasbelijdende gemeenschap is, in Nederland, de VS en Israël.

Ik zou wat algemene lijnen kunnen trekken, maar ik wil wat dieper en concreter pijlen. Dat ga ik doen door in te zoomen op de gemeente van Mark Kinzer: Congregation Zera Avraham. Ik wil daarbij kijken naar hun praktijk van missionair gemeente zijn. De vraag waar ik in mijn lezing op in ga vanmiddag, wordt dus: wat is de theologische uitdaging van de missionaire praktijk van Zera Avraham voor de kerk?

Ik wil achtereenvolgens

- Kort vertellen hoe ik dat doe

- Een korte beschrijving van Mark Kinzer en zijn gemeente geven

- De missionaire praktijk beschrijven

- En de theologische uitdagingen die deze stelt aan ons als kerk

Hoe ga ik dat doen?

Voor mijn promotie naar kerk zijn in deze tijd, waar de nadruk lag op een diaspora ecclesiology, heb ik verschillende gemeenschappen onderzocht, waaronder Zera Avraham. Vanwege de beperkte ruimte daarvoor binnen mijn onderzoek, het was nl een systematisch theologisch onderzoek, en geen praktisch theologisch onderzoek, heb ik gekozen voor document analyse. Ik heb daarvoor de boeken van Mark Kinzer en verwante theologen gelezen, artikelen, lezingen en interviews, documenten van de gemeente, zoals de website, statuten, huishoudelijk reglement, en andere documenten. Deze had ik van Mark Kinzer gekregen, zodat ik kon werken met echte inside information. De resultaten van mijn onderzoek naar zijn gemeente heb ik Kinzer laten lezen, en hij was tevreden: hij vond het een faire weergave.

Voor de praktische theologen onder ons: Ik heb daarmee vooral onderzocht wat Helen Cameron ‘espoused religion’ noemt: wat mensen zeggen dat ze doen. Ik ben er niet zelf

wezen kijken, en heb niet een paar weken of maanden meegelopen om te zien wat de dagelijkse praktijk is. Maar uit de documenten komt een helder beeld naar voren hoe de gemeente zichzelf missionair gemeente ziet zijn.

Mark Kinzer's bilaterale ecclesologie

Het is al uitgebreid aan de orde gekomen, maar Mark Kinzer en de messiasbelijdende gemeenschap waar hij deel van uitmaakt, gaat er vanuit dat het volk Israël de wetten en verbonden voor altijd heeft gekregen. Elke Jood, en dat geldt in het bijzonder voor messiasbelijdende Joden, christelijke Joden dus, is geroepen een praktiserend joods leven te leiden.

Dit vormt de bilaterale ecclesiologie: de praktiserende messiasbelijdende Joden zijn verbonden met de rest van het Jodendom, en door hun christen-zijn ook met de kerk uit de volken en daarmee dus met de volken. Dit vormt de bilaterale kerk die de scheidsmuur, die er was tussen Jood en heiden, in Jezus opheft.

De gemeente Zera Avraham is dus daarom een praktiserende Joodse gemeente.

Zera Avraham

In de jaren '70 en '80 kwam er een groep messiaanse joden in Washtenaw Country (in de VS) regelmatig bij elkaar om samen sjabbat en de joodse feesten te vieren. In 1993 begonnen zij officieel Zera Avraham. In 1996 werd de gemeente lid van het UMJC (the Union of Messianic Jewish Congregations). Omdat ze ervan overtuigd waren dat ze geroepen waren een Joods praktiserend leven te leiden, en omdat dit redelijk nieuw was – er was nauwelijks een traditie van messiasbelijdende halacha – kwam de vraag naar boven: hoe doen we dat? In 1997 werd daarvoor de organisatie Hashivenu opgericht, wat moest helpen met vragen over het vormgeven van een messiasbelijdende halacha. In 2001 begon Mark Kinzer met een groep andere messiasbelijdende rabbi's hier serieus werk van te maken en begonnen ze halachische richtlijnen te publiceren. In 2006 ontstond hieruit het MJRC, the Messianic Jewish Rabbinical Council. Zij publiceren een 'standards of observance' die regelmatig geüpdate wordt. Het is een work in progress.

Het MJRC laat zich in hun keuzes leiden door de bijbel, Jezus' onderwijs en dat van de apostelen in het bijzonder, en door de rabbijnse traditie. Ze kiezen daarbij niet voor één joodse traditie, maar proberen door de messiasbelijdende bril het beste uit verschillende tradities te halen. Zo gebruiken ze de Talmoed en Misjna, de Kitsoer Sjoelchan Aroech, maar ook uitgebreid het werk van hedendaagse reform en conservatieve rabbi's. In de praktijk betekent dit dat ze een reform of conservatieve halacha hebben. Ze zijn niet strikt genoeg om als orthodox of chassidisch gezien te worden.

De missionaire praktijk van Zera Avraham

3 kenmerken:

1. De missionaire focus van Zera Avraham is in het bijzonder gericht op Joden. Ze voelen de roeping om als messiasbelijdende Joden andere joden terug te roepen tot geloof in de Messias en een praktiserend leven.
De kerk uit de volken heeft in deze tijd vooral de roeping om de volken te bereiken en moet de zending aan de joden overlaten aan de messiasbelijdende gemeenschap. Zera Avraham gebruikt daarvoor de term 'kiruv rechokim', een term die bij chabad gebruikt wordt en die duidt op het terugbrengen van seculiere joden tot een praktiserend leven.
Chabad, ook wel Lubavitch genoemd, naar het kleine stadje in Rusland waar de beweging begon, is precies hier op gericht: het terugbrengen van seculiere joden tot een vorm van praktiserend jodendom. Ze doen dit door onderwijs en outreaches. Bijvoorbeeld op campussen van universiteiten. Ze laten mensen bijvoorbeeld gebedsriemen ombinden om te voelen hoe dat is: probeer het gewoon eens. Ook beginnen ze studiecentra op plekken waar Joden wonen, maar er weinig kennis is van de Torah, Talmoed en het joodse leven.
Je merkt dat de messiasbelijdende gemeenschap waar Zera Avraham ook deel vanuit maakt echt op zoek is hoe ze dit missionair zijn nu moeten aanpakken. Ze merken dat de Amerikaanse evangelical methodes zijn als een jas die niet past. In het huishoudelijk regelement wordt hun missionaire methode dan ook beschreven als 'zoals chabad.'
2. Een tweede kernmerk van hun missionaire focus is dat ze gemeenschappelijk denken. Zoals in de MJRC standards staat:
dit betekent dat the messiaanse ekklesia niet alleen bestaat uit individuele joden en heidenen, maar ook uit joodse en heidense sociale milieus. Om een sociaal milieu als joods te betitelen moet het voldoen aan bepaalde patronen en principes die de joodse ervaring van gemeenschapszin uitdrukken, op een manier die herkenbaar is in de geschiedenis en over de hele wereld.
Zera Avraham wil zo'n joods sociaal milieu vormen. Sjabbath en de feesten worden gevierd, er wordt kashroet gegeten, enz. Maar dat betekent ook dat er maar een beperkte hoeveelheid gelovigen uit de heidenen aan deel kunnen nemen.
Zoals in de geloofsbelijdenis van Zera Avraham staat:
Wij geloven dat Joodse gelovigen in Jezus een spirituele rest vormen binnen Israël, en geroepen zijn zich te identificeren met het gehele Joodse volk, én met de hele messiaanse gemeenschap: Jood en heiden. We geloven dat deze dubbele uitdrukkingsvorm het beste vorm gegeven kan worden in de context van Messiasbelijdende Joodse gemeentes, waarbinnen Joodse gelovigen hun geloof in de messias vorm geven op traditioneel joodse wijze.
We geloven dat messiasbelijdende gemeentes een teken zijn voor Israël aangaande hun uiteindelijke doel in de geschiedenis – redding in Jezus - en tevens een teken voor de hele messiaanse gemeenschap van haar onuitwisbare joodse wortels.
Centraal staat dat deze gemeenschap, dit joodse sociale milieu, goed nieuws vormt voor gesecculariseerde Joden. Ook voor heidenen, maar eerst voor Joden.
Dat betekent iets voor de manier van evangeliseren. Het is namelijk een terug verwelkomen in het volk van God, zoals dat concreet vorm krijgt in Zera Avraham. Het

is geen verkopen van een product, maar het terug verwelkomen in de familie. Het is niet alleen het overbrengen van een inzicht, maar het uitnodigen tot een nieuwe levensstijl.

3. Ten derde, net zoals Chabad heeft zera Avraham een eschatologisch motief voor hun missionaire focus. Als het volk van God reageert op de oproep van bekering, zal Zion hersteld worden en de Messias terugkomen.

Ik heb drie uitgangspunten van de missionaire houding van Zera Avraham beschreven: het is gericht op Joden, denkt gemeenschappelijk, en vanuit een eschatologisch motief. Maar hoe wordt dit nu concreet gemaakt?

Concreet:

In het huishoudelijk reglement wordt uitgebreid beschreven hoe mensen bereikt kunnen worden. Er staat ook beschreven wie er open zouden staan en hoe dit vervolgens aan te pakken. Komen gesecculariseerde joden of geïnteresseerde heidenen in de samenkomsten, dan is daar ook een uitgebreide beschrijving van hoe dit vervolgens zijn gang kan hebben.

Een voorbeeld:

Mensen die het meest open staan voor onze boodschap:

- 'kerk joden' die weer met hun Joodse wortels in aanraking komen
- Gemengde koppels (jood/ heiden)
- Kinderen van gemengde koppels die op zoek zijn naar hun wortels.

Manieren om mensen te bereiken:

- Uitnodigen voor de sjabbats maaltijd
- Mensen uitnodigen voor de samenkomsten
- Contact leggen met welwillende pastors uit omliggende gemeentes of hij mensen in de gemeente heeft die hiervoor in aanmerking komen
- En net zoals bij chabad zijn outreaches op campussen een belangrijk middel.

Vervolgens staat er ook hoe mensen welkom geheten kunnen worden en wat de vervolg programma's zijn. Dit verschilt voor Joden en heidenen.

Daarachter zit de dragende visie van Kinzer's ecclesiologie: bekering voor Joden is een terugkeer naar de God van hun voorvaderen, voor heidenen is bekering een afwending van de afgoden en een toewending tot de levende God. Verschillen in bekering vraagt om verschillende discipelschapstrajecten.

Tot zover de beschrijving van Zera Avraham's missionair gemeente zijn.

Nu komen we bij de hoofdvraag van deze lezing: wat is de theologische uitdaging van de missionaire praktijk van CZA voor de kerk?

1. Missie is essentieel

Ik ben nog niet eerder een gemeente tegengekomen die missie zo serieus neemt en daarom ook verwerkt in alle stukken van de gemeente: geloofsbelijdenissen, statuten en huishoudelijke reglementen, etc.

2. Het gemeenschappelijke karakter (= het belang vd kerk)

Zera Avraham belichaamt een zeer bijbelse gedachte: dat we niet alleen maar individuen zijn, maar deel van een volk, een gemeenschap. En dat dit is waar God door heen werkt.

Dat vormt de manier van missionair zijn van Zera Avraham: ze willen niet in de eerste plaats individuen tot inzicht laten komen, maar Joden terugroepen naar hun bestemming, zodat daardoor heel Israël zich bekeert.

Deze manier van collectief denken was gangbaar in de vroege kerk (buiten de kerk is er geen heil), maar is sinds de reformatie steeds verder naar de achtergrond verdwenen.

Zera Avraham daagt ons uit onszelf en ons heil niet primair individueel te zien, maar ook collectief. Het belang van de kerk als plek en middel waar God werkt wordt kortom weer volop op de kaart gezet.

3. De geschiedenis van geweld tegen het Joodse volk werkt door

De bilaterale ecclesiologie is een typische post shoah ecclesiologie. Als gelovigen uit de volken kunnen we na 2000 jaar polemiek, intimidatie en geweld tegen joodse gemeenschappen nauwelijks nog goed nieuws brengen. De geschiedenis van geweld tegen het Joodse volk werkt door. Ken het, erken het, voorkom het

4. De aanwezigheid van een expliciete Joodse gemeenschap binnen de kerk zet onze visie op het heil, op Gods handelen en op de bijbel op scherp.

(hier loop ik misschien het risico door de beperkte tijd de thema's af en toe te kort door de bocht te formuleren)

a. Lutherse rechtvaardigingsleer

De Lutherse theologie kent een individuele verlossingsleer: hoe word ik, als zondaar, rechtvaardig voor God? Luther maakte een sterk onderscheid tussen wet en genade en daarmee ook tussen een religie van de wet en religie van de genade.

Het evangelie is niet dat je vrij van de wet komt. Voor Joden is het juist een terugkeer naar de wet. Voor het Messiasbelijdend Jodendom is de wet genade: het is Gods hart (zie Ps 119 en de beloften van het nieuwe verbond, bijv Jeremia 31)

Dit roept ons op tot een zorgvuldigere lezing van Galaten en Romeinen en de andere brieven van Paulus, iets wat in the New Perspective on Paul, trouwens al uitgebreid gebeurt.

b. Calvinistische uitverkiezingsleer

Wat is het? God heeft van eeuwigheid besloten wie er gered worden en wie er verloren gaan.

De zekerheid van het heil ligt in de eeuwige raadsbesluiten van God.

Dat werkt vaak vervangingsleer achtig uit: eerst werd het volk Israël verkozen, nu de individuele gelovigen.

De verkiezing van eeuwigheid, maar kan blijkbaar overgaan van de ene groep op de andere.

Dat stelt fundamentele vragen over Gods trouw, die blijkbaar voor Israël niet in de eeuwigheid vastligt, maar in de tijd kan vervallen.

Wat zegt dit over geloofszekerheid voor jou? Dit laat een pastoraal probleem zien.

Een expliciet Joodse aanwezigheid in de kerk laat een paar dingen zien:

God is inderdaad trouw

Het zegt iets over de aard van de verkiezing.

De bijbelse verkiezing van Israël is een gemeenschappelijke en missionaire uitverkiezing (Gen 12). Dit bevraagt dus de calvinistische uitverkiezing die individueel en soteriologisch is. Calvinistische theologen hebben de neiging de bijbel heilshistorisch te lezen, wat vaak als volgt uitwerkt:

- In het Oude Testament is het heil collectief en materieel.
- In het Nieuwe Testament is het heil individueel en geestelijk.

Bijbels theologisch is daar al het nodige op af te dingen, maar nu er een concrete Joodse aanwezigheid in de kerk is, blijkt Gods verkiezing blijkbaar te blijven wat ie was: God verkiest een volk om door hen de wereld te bereiken. Gemeenschappelijk dus. Materieel, concreet. Geen onzichtbare gemeente van individuen, maar een concreet en tastbaar volk. En Gods verbond blijft voor eeuwig.

c. Radicale Reformatie: marcionistische tendenzen

De Radicale reformatie, de wederdopers of anabaptisten, gingen na een gewelddadig begin in Münster, al snel over op een letterlijke gehoorzaamheid aan de Bergrede: een geweldloos leven in navolging van Jezus. Het anabaptisme doet het nu ook goed in de post-christendom tijd waarin we leven.

Mensen die Jezus' geweldloosheid willen uitleven worden geconfronteerd met het geweld bij God in het Oude Testament. Ook nu staat de vraag weer volop op de agenda. Hoe ga je daar mee om? Heeft de geweldloze zoon een gewelddadige vader? Volgens Marcion, een theoloog uit de 2de eeuw, gaf de bijbel onterecht dit beeld. Hij maakt daarom een sterke scheiding tussen de gewelddadige God van het OT en de liefdevolle vader van Jezus in het NT. De kerk heeft dit afgekeurd als ketterij, maar toch sluimert deze denkwijze continu onder de oppervlakte, mn in neo-anabaptistische kringen.

De zichtbare aanwezigheid van een Joodse kerk is een bewijs dat er geen radicale breuk is tussen Oude- en Nieuwe Testament, Israël en de kerk, wet en genade. Jezus is de Joodse Messias en onze Vader in de hemel is de God van Abraham, Isaak en Jacob. Niet alleen in idee of concept, maar continu belichaamd in Gods volk Israël. Ook, of misschien, juist in de kerk. Dit daagt ons dus uit als kerk om heel de Schrift serieus te nemen, in plaats van een gedeelte wat ons goed uitkomt.

d. Evangelisch/ charismatisch beweging: Docetistische tendenzen

De evangelische beweging of charismatische beweging legt een grote nadruk op de geestelijke werkelijkheid. Er worden termen gebruikt als geestelijke waarheid, eeuwige waarheden, en onderscheidingen als Geest-ziel-lichaam, of natuurlijk/ bovennatuurlijk. Het risico daarvan is dat een geestelijke werkelijkheid belangrijker is of echter wordt dan de realiteit waarin we leven. Dit wordt gnostiek of docetisme genoemd, naar het griekse dokei: het schijnt.

Kerk en theologie die niet historisch geworteld is in Israël heeft de neiging docetisch te worden, zei Henk Bakker al in 2012 in een lezingenserie. Het gaat dan namelijk om eeuwige waarheden en niet om Gods concrete handelen in de geschiedenis. Heel de bijbel laat echter zien dat God wel handelt in de geschiedenis, en dat hij zich hierin ten volle laat kennen.

Een voorbeeld. Het begin van de tien geboden is niet:

Ik ben de Here, uw God, die eeuwig is, het hoogst kenbare, de onbewogen beweging, de drager van eeuwige waarheden.

Nee, er staat:

Ik ben de Here, uw God, die u uit het land Egypte uit het slavenhuis geleid heeft.

God laat zich kennen door dat wat hij concreet doet in de geschiedenis van Israël, van de kerk, van jouw leven. Het belangrijkste voorbeeld daarvan is natuurlijk de incarnatie: het woord wordt vlees. Vlees van een eerste eeuwse joodse timmermanszoon uit Galilea.

De aanwezigheid van een zichtbare Joodse gemeenschap in de kerk is een onontkoombare illustratie dat God niet de God is van eeuwige waarheden die de werkelijkheid niet raken, maar de God die zich laat kennen door hoe hij handelt in de tijd, in de geschiedenis, voor ons en door ons heen.

5. We leven structureel vanuit het voorlaatste

Zera Avraham en de ecclesiologie van Mark Kinzer laten zien dat we structureel leven in het voorlaatste, zoals Bonhoeffer dat noemde.

In deze gebroken wereld kan er geen Joodse aanwezigheid zijn in de kerk, zonder dat deze oplost en verdwijnt. De kerkgeschiedenis heeft dat keer op keer laten zien.

Een bilaterale ecclesiologie (dat uitgaat van aparte messiasbelijdende gemeenschappen) laat naast een teken van hoop ook structureel zien dat we nog niet verlost zijn. Nog niet volledig. We leven in het voorlaatste.

Zera Avraham's missionaire praktijk laat zien dat dit ons niet bij de pakken hoeft te laten neerzitten. We zien al de eerstelingen. En: Jezus komt terug! Maar tot die tijd hebben we een in between ecclesiologie als die van Zera Avraham nodig om te getuigen van Gods goede nieuws in Jezus.

Dus, wat is de theologische uitdaging van de missionaire praktijk van Zera Avraham voor de kerk?

Het zet onze visie op kerk zijn, op het heil, op Gods handelen, op ons lezen van de bijbel op scherp. Dat komt altijd even aan. En we moeten als gemeente en als theologen daarom aan het werk. Ik voorzie nog niet helemaal waar dit toe gaat leiden.

Maar voor zover ik het nu overzie scherpt de missionaire praktijk van Zera Avraham ons op een manier die uitdaagt tot een meer Bijbelse, en meer waarachtige vorm van kerk zijn.